

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Članka vsak četrtak in velja s politično vsebino v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 6 K, pol leta 3 K in za četrt leta 1 50 K. Naročnina za Nemčijo 8 K, za druge Evropejske države 6 K. Če ne hodi sam po sjej, plaša na leto namo 5 K. — Naročnina se pošilja na: Upravništvo Slovenskega Gospodarja v Mariboru. — List se dopolnjuje do odgovora. — Učijo Katoških človeških družin" dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 12 vin. — Uredništvo: Koroska cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroska cesta št. 5, sprejemno marošino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne politične za celotni 24 vin., ali kar je isto, 1 kvadratni centimeter prostora stane 16 vin. Za veljavne ogise primeren popust. V oddelku „Mala ekonomija“ stane beseda 5 vin. Prite in zbiranje vsake petkovata 24 vin., izjave in Póssimo 36 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. — Nezaprte reklamacije se pošiljajo prošje.

Italija poražena.

Simon Gregorčič je v svoji prelepi pesmi »Soči« v prerokem navdihu najavedal:

»Pa, oh, siroti tebi zuga
Vihar grozán, vihar strašán;
Prihrumel z gorkega bo juga,
Divjal čez plodno bo ravan,
Ki tvoja jo napaja struga.«

Dve in pol leta je ob Soči divjal vihar, ki je prihrumel z gorkega juga. Krog nje je bila svin čena toča in tod so sekla bridka jekla. Tojec, zemlje lačen, je v viharju silil naprej, da bi ugrabil lepe slovenske kraje ob Soči in prodril do Trsta in še dalje naprej. Kdor pa seje vihar, bo žel nevihto. Ta svetopisemska pristeveca se je izpolnila nad Italijanom, zemlje lačnim.

Pretekli teden so se zbrali nad Sočo oblaki, težki in temni. Grom se je razlegal za gromom, blisk je švignil za bliskom. Žrela topov so se odprla in strašna nevihta se vsula na Italijane. Iskali so zavetja v krajih, kjer so bili. Pa tukaj ni bilo zavetja za nje. Saj so ti kraji bili ukradeni in priropani, in krivično blago ni nikdar v prid. Ko je nevihta tulila najhujše, so merali zapustiti svoja zavetišča, katera so po njihovem domnevanju bila neprodorna tudi za največjo nevihto. Nevihta je v svoji srditosti podrla vse italijanske branove. Brez opore, z obupom v srcu, z grozo na obrazu je Italijan bežal pred nevihto.

Umaknil se je preko Soče v nadi, da bo nevihta tukaj prenehala. Pa mu je sledila za petami in še mu sedaj sledi. Od kraja do kraja mora bežati tudi v lastni deželi.

To je kazen za tujca, zemlje lačnega. Po tuji deželi je iztegal svoje pohlepne prste, sedaj pa izgublja deželo, ki jo je štel za svojo. Pravzaprav pa je bil tudi v deželi, katero je dosedaj izgubil, tu-

jec v deželi, v katero so prodrle in katero so zasedle naše čete, se govori kot domači jezik ne rtalijansčina, marveč slovensčina. Beneška Slovenija je to. Za njo je nevihta, ki je prihrula tje, čitilna in odresilna. Naša armada je pršla kot rešiteljica. Slovenski in slovanski vojaki, ki so prišli do Čedadu ter že tudi stojijo pred mestom Videm, bodo beneške Slovence v domačem jeziku pozdravili kot brate. L. 1866 je Avstrija pri sklepanju miru in pri določitvi mej delala na to, da bi se beneški Slovenci združili z avstrijskimi Slovenci ter bi se beneška Slovenija priklopila Avstriji. Bila je celo pripravljena kot zameno žrtvovati eden italijanski okraj na južnem Tirolskem. Toda Italija ni hotela. Avstrija pa v tem letu poraza ni imela dovolj moči, da bi izsilila svoj namen. Čez 50 let pa bo naša zmaga, tako zatrdno upamo, naše r dne brate na Benečanskem rešila italijanskega potopa.

Tako se na Italijani izpolnjuje usoda, katero je Italija namenila Avstriji. Ednajst ofenziv so Italijani z največjo silo in z vsemi sredstvi proizvedli ob Soči. Naši hrabri vojaki pod vodstvom slavnega hrvaškega vojskovodja Borooviča pa so vse odbili. Dvanajsta ofenziva pa je bila naša. Zbrali smo svoje moči, dobili pomoč od zaveznikov in udarili smo na sovražnika. Sedaj se je v blestem sijaju pokazala zasluga Borooviča in njegovih junakov, ki so prenesli in odbili ednajst silnih italijanskih udarcev. Italijani pa so omagali pod prvim našim udarcem. Zdrznili so se pod njegovo silo, spotaknili so se in zbežali.

Poraz, ki ga je doživela italijanska armada, je popoln in uničevalen, še hujši kakor oni, ki je Ruse zadel pri Gorlicah. Pri Gorlicah je bilo premagano in do smrti zadeto rusko carstvo. Morda je bilo ob Soči do smrti zadeto italijansko kraljestvo, kateremu preti potop v razpenjenih valovih italijanske revolucije. Gotovo pa je do smrti zadeta italijanska armada, kateri je naša velika ofenziva ne samo prerahljala in podrobila kosti,

marveč tudi popolnoma pretrasa in zmešala živcevje. V naslednjem podamo kratek pregled o razvoju in poteku naše sijajne ofenzive proti Italiji.

Dne 24. oktobra.

Zjutraj ob 2. uri so dne 24. oktobra pričeli naši topovi uničevalno delo nad italijanskimi postojankami na črti med goro Rombon (pri Bovcu) in krajem Avče (južno od Tolmina). Nato je pričela napadati naša pehota v viharju, dežju in snegu. Sovražnik se je najtrdovratneje upiral, a opoldne je že bila italijanska bojna črta na 15 km dolgi fronti na več krajih prebita. Polki alpskih dežel, med njimi naši slovenski junaki in hrabri Hrvatje so zavzeli trg Bovec. Zvečer so tudi višine zahodno od Avče že bile v naši posesti. Na Bajnski planoti se je sovražnik še krčevito upiral. Tudi pri gori Sv. Gabrijela, pri Gorici in na Krasu smo dosegli znatne uspehe. Že prvi dan smo vjeli nad 10.000 Italijanov.

Dne 25. oktobra.

Ta dan je nastopilo lepo vreme, ki je pospešilo naša podvzeta. Ob srednji Soči so naše čete na črti Kobarid—Avče prekoracile Sočo in so na mnogih točkah prvokrat stopile na italijanska tla. Zavzeli smo z naskokom trg Kobarid. Borba se je raztegnila na širino do 50 km. Zrušili smo sovražni odpor na Bajnski planoti do gore Sv. Gabrijela. Na Krasu so se razvili živahni boji. Veliko sovražnih čet je bilo v gornjem odseku soške fronte popolnoma odrezanih in so se morale udati ter položiti orožje. Število vjetnikov se je drugi dan pomnožilo na 30.000, med njimi 700 časinikov; topov smo uplenili že nad 300.

Dne 26. oktobra.

Na skrajnem severnem krilu soške fronte so naši hrabri junaki infanterijski in lovski polki iz

LISTEK.

P. Kirarjeva:

Vseh mrtvih dan 1917.

Slovenski bratje, speči smrtno spanje v daljnem svetu,
kjer brije veter čez ravnine poljske,
kjer ziblje se oranžin sad pri cvetu
in v ledu sanjajo goré tirolske,
kako vas danes išče naša bol!
Kako vas danes kliče hrepenenje
ven iz grobov
za hipec le nazaj v življenje,
za hipec le domov! — — — — —

Na griču hišica stoji,
ob hiši hruške, slive,
pri vrtu trata zeleni,
za vrtom plodne njive. —
In oče zemljo je kadečo
zamišljeno oral.
Pač gledal že je jasno srečo,
ko sinu plug bo dal.
A tisti čas četvero mož
je jamo izkopal
in seme s eto sredi rož
v karpatska tla vsejalo

Pa nekdanj nagelj je duhtel,
dekle, od tvoje grede, —
zakaj, zakaj pa zdaj je vel?
Čemu te krizanteme blede? . . .

Iz praga žena se ozira
otožno tja v daljavo
in skrivaj si solze otira,
in kloni trudno glavo.
Med skalami pa Soča dere,
vsa kalna, vsa krvava, —
mehkó junaku rane pere,
ki mrtev z vali plava. — — —

O bratje, speči smrtno spanje v daljnem svetu,
kako vas danes išče ves naš nepokoj!
Vsa ljubav neizmerna, ki je rastle z holjo
kakor z obupom boj, —
in naše hrepenenje
in vse solze —
oh naše vse lotenje
in vse želje?
Pa vendar bi sebični bili,
ko klicali bi vsa nazaj v življenje!
Pri Bogu, kjer nehá trpljenje,
ste vekomaj se odpočili
od zemeljskih okov.
Iz večnih virov pijete nesmrtno slavo — — —

Saj žitje to je samo prèhod v očetnjava,
o blagor mu, kdor kmalu sme domov!
Da blagor vam, junaki, v daljnem svetu!
Naj vam ne moti naša bol pokoja,
le malo let — končana bo i naša hoja
ah, in takrat se združimo spel pri Očetu!

Vojni spomini.

(Januš Golec.)
(Dalje.)

Da so se lahko izogibali veslarji tih min, so
svetili po valovih z električnimi svetilkami, da se
je pobilskavalo neprestano po reki. Niti za ta o-
svitljeni dalekovidni cilj se ni zmenil sovražnik.
Krog polnoči je bil ves naš polk prepeljan na
drugo stran. Bataljon za bataljonom se je plazil
navzgor proti vasi Žezawa. Zadnji sem koreal jaz
v družbi polkovnega pionirskega oddelka. Temno
je bilo pač kot v rogu; malo smo zašli s poti na
desno na njivo, ki je bila na kilometre daleč ob-
sejana s pšenico do pasu. Njiva je bila rosna, in
tavalimo po tem pšeničnem morju brez konca in
kraja. Kamorkoli smo se obrnili, povsod pšenica
in nočna rosa, v kateri smo se okopali od pet do
glave.

Po tako razsežno dragocenem božjem daru

trgali Lahu gorato ozemlje in sicer R ombon (2208 m) obmejno goro Kanin (2592 m) in goro Stol. Južnozahodno od Kobarida smo z naskokom zavzeli visoko (1641 m) goro Matajur, ki leži pred vhomom v beneško Slovenijo. Na Bajnski planoti so se Lahi silovito branili. Zavzeli smo sovražne postojanke južno od Vrha in višino 652 pri Vodica. Dalje proti jugu je zopet prišla v naše roke slovita Sveta Gora pri Gorici. Severno od Gorice smo prodrli do Soče. Lahi so začeli izpraznjevati Gorico. Na Krasu smo zavzeli znani Fajtov hrib. Število vjetnikov je poskočilo na 60.000 mož, topov pa smo zaplenili vsega skupaj nad 500. Sestrelili smo 26 italijanskih letal.

Dne 27. oktobra.

Ta dan so dospele čete, ki so se borile na italijanskih tleh, že do italijanskega mesta Čedad (Cividale) in so ga zavzele z naskokom. Tako smo prodrli že do velike benečanske ravani. Lahi so izpraznili celo Bajnsko planoto, gora Kuk je prešla v našo posest. Pri Plaveh smo prekorčili Sočo. Naše čete so se pomaknile skoro v goriško predmestje. Na Krasu smo prešli k odločilnemu napadu. Na južnem krilu so se naši polastili Tržiča. Cela italijanska fronta od koroške meje do Adrije se je pričela umikati. Vjetnikov smo našli do večera nad 80.000 mož, vpljenjenih topov pa nad 600.

Dne 28. oktobra.

V nedeljo zjutraj ob dveh so junaški Hrvatje karlovaškega pešpolka vdrli v Gorico in so razvili na trdnjavi avstrijsko zastavo. Lahi so se umaknili na zahodni breg Soče. Naši so zasledovali sovražnika preko Soče in so zavzeli višino Podgora. Severno od Gradiške je ob 3. uri zjutraj mejor Močari z lovskim bataljonom št. 11 tudi na tem mestu prekorčili Sočo in zavzel goro Fortini. V naše roke so prišle ta dan še tudi slovite višine Sv. Mihael, Sabotin in Korada (zahodno od Gorice). Zavzeli smo tudi selo Oslavija (severno od Gorice). Naši so drli še dalje proti zahodu in so zavzeli mesto Kormin in goro Sv. Kvirin (zahodno od Gorice), ki leži blizu italijanske meje.

Iz tega je posneti, da je Lah izpraznil tudi Doberdob. Tako je izgubil vse ozemlje, kar ga je pridobil v ednajstih ofenzivah tekom dva in pol leta. Naši se od jugovzhoda, vzhoda in severa bližajo mestu Videm. V nedeljo, dne 28. oktobra se je začela rahljati tudi koroška fronta. V snegu in viharju so naše čete prepodile Lahe iz postojank, katere so si zgradili po obmejnih gorah tekom dva in pol leta in sicer na črti južnozahodno od Tribiza pri Pontablju, v ozemlju Plöcken in na Velikem Palu, ki je že v naši posesti.

Borojevič naznanil cesarju zavzetje Gorice.

Ko je v nedeljo, dne 28. oktobra Gorica zopet prišla v naše roke, je brzojavil generalni pol-

kot je bilo to žitno polje, nisem nikoli hodil celo noč kot tokrat. Še le po obsinu medle jutranje zarje smo zapazili, da smo se vrteli celo popolnoč v mogočnih krogih in pomandrali dokaj vsakdanjega kruha. Naši pionirji, po rodu Krašovci, so bili vsi prepričani, da so nas zvodile v svarilo copernice, da ne bomo imeli sreče na drugem bregu Dnjestra. Pri vzhodu solca smo dospeli v omenjeno vas Žezawo. Ogromno selo z visoko obzidanimi hišami, da se človeku dozdeva, dokler se ne privadi, da so si enaki vsi dvori. Traja nekaj dni, predno začne tujec ločiti eno posopje od drugega. Naš polk je že bil koncem vasi ter se pripravljal na odhod, da priskoči na pomoč tirolskim strelcem, ki so se že bili z Rusi ob železniški progi, ki vodi za vasjo. Da je sovražnik prav blizu, so nam oznanjale krogle iz pušk, ki so brenčale in frčale po vasi, kakor bi brundali mimo nas celi roji smrtno grizečih sršenov. Od vasi naprej se razprostira nepregledna gališka ravan, poraščena z dopasno travo. Sovražnik nas je čakal prikrit za železno progo. Brž ko je začelo naše vojaštvo lezti in gomazeli po travi, da se približa sovražniku, se je oglasila tudi ruska artilerija, ki je začela bruhati po ravni iz vseh žrel železo in svinec.

Desnemu krilu našega prodiranja je poveljeval že izza usmrtnice pri Bdyniji bralcem znani g. major. Mož je bil po svoji naravi previden, da bojazljiv,

kovnik Borojevič cesarju sledeče: »Gorica je zavzeta. Čez vse srečen, da morem ta za vse večne čase zopet pridobljeni biser ob Soči v imenu soške armade položiti k nogam Vašega Veličanstva, pristavljam, da bom radostno vpostavili moža in konja do zadnjega vzdihaja, da dokončamo pod modrim vodstvom Vašega Veličanstva pričeto delo. Borojevič.« — Cesar je odgovoril: »Gorica, biser ob Soči, katero ste mi zopet priborili, je sijajen zlahni kamen v slavnem vencu Vaših zmag. Prisrčno se Vam zahvaljujem, ljubi generalni polkovnik pl. Borojevič. Božji blagoslov naj Vas spremlja še nadalje. Karel.«

Naši poveljniki.

Vrhovno armadno poveljstvo naših čet proti Italiji je dne 24. oktobra prevzel sam cesar Karel. Mladi vojskovodja je osebno navzoč blizu bojne črte, kar je prodirajočemu vojaštvu v veliko navdušenje. — Oddelni poveljniki na italijanski fronti so: od Adrije do Tolmina sloviti hrvaški general Borojevič, v odseku od Tolmina do koroške meje poveljuje nemški general Belov, na koroški fronti generalni polkovnik baron Kroatin, na tirolski pa maršal Konrad Hecendorf.

Ogromen plen.

Naši so pri svojem naglem prodiranju odvzeli Lahom ogromen plen, kar dokazuje, da se sovražnik ni nadejal, da bi naši tako hitro mogli prodreti njih črto. Število vpljenjenih topov znaša že zdaj nad 900, vjetih Italijanov je nad 130.000, med njimi čez 20 generalov. Lahu so naši odvzeli poleg tega še velike množine streliva, živil, avtomobilov in železniških vozov. Samo v Gorici so naši uplenili 120 težkih tovornih avtomobilov z jedilno mastjo.

Lahi so nam pripravili dobre ceste

Lahi so iz Benečije zgradili na goriško stran, posebno v ozemlju med Bovcem in Gorico, dobre ceste čez gore na našo stran. Napeljani so bili vodovodi vrh gor, istotako električne naprave, gorske železnice itd. Vse to so zgradili za naš pohod v Italijo. Izborne ceste so omogočile, da je naša prodirajoča armada lahko tako naglo zasledovala bežečo laško armado. Kakor izpovedujejo vjeti italijanski inženjerji in častniki, so Lahi uporabili za gradnjo cest iz Italije v Avstrijo na goriški fronti nad 100.000 ton cementa in 35 ton raztrelnih snovi za razstrelbo skal. Poleg tega se je zgradilo 40.000 km brzojavnih in telefonskih črt, ustanovilo 12.000 telefonskih in brzojavnih postaj, zakar se je vporabilo nad 70.000 kilometrov žice. Večinoma vse to je padlo sedaj našim v roke.

Kako daleč se bodo umikali Italijani?

Večina vojnih strokovnjakov je mnenja, da se

kadar je bil trezen. Pačila ga je poleg surovosti za na vojni vsakega vojaka pogubonosna navada — pijanost! Pred vsakem napadom je polukal ta gospod pregloboko v svojo čutaro in se nasrkal iz nje hrabrosti. Nisem sovražnik vseh alkoholnih pijač; pa alkoholna hrabrost in junaštvo se maščujeta v moderni vojni navadno smrtno. Po večini vsak izmed mojih tovarišev, ki se je preveč bratil in na dolgo poslavljaj od svoje čutare, je obležal do sodnega dne na bojnem polju.

Zakaj pač? Ako vojak pred napadom pije, mu zganje razburka kri tako, da izgubi razsodnost za smrtno nevarnost. Postane mu nekako vse eno kakor fatalistu (ki slepo veruje v usodo) ali je previden ali prenašel, samo da drvi naprej nad sovražnika, ne da bi se kril ter plazil. Po tem opisu je stopal tudi naš major na čelu svojega bataljona kakor rimski poveljnik, ko se niso poznali pušk in krogel. So ga svarili drugi častniki, naj ne nosi tako ponosno svoje edine glave na trg smrti, pa jih je zmerjal junak za strahopetneže. Moštva je padlo pri tem poledu proti železnici zelo, zelo veliko samo vsled majorjeve od pijače podkurjene neprevidnosti. Tik ob železnici so zgrajene že stare, takozvane dnjestrške »šance« (nekake utrdbe iz zemlje).

(Naslednja stran)

bodo Lahi umaknili za reko Taljamento, ki izvira v obmejnih italijansko-koroških gorah in teče v dokaj ravni južni črti skozi Gornjo Italijo v Adrijo. Izliva se nekako v sredini med Trstom in Benetkami v morje. — Druga poročila zopet pravijo, da se bodo Lahi umaknili tako daleč, da bo nastala od Asiago do Benetk ravna črta. Seveda so to samo domnevanja.

Čedad in Videm.

Zavzeto mesto Čedad leži ob reki Nadizi približno 7 km od avstrijske meje v sredini beneške Slovenije. Steje 10.000 prebivalcev. V Čedadu je končna postaja železnice Čedad — Videm — Benetke. — Čedad je živahno središče šentpeterskih Slovencev ne le v trgovinskem, nego tudi v političnem oziru, ker tukaj se nahajajo vsi uradi, tudi okrožno sodišče, dočim je proti severu ležeči Šentpeter le po imenu glavni kraj beneških Slovencev. »Posebno ob sobotah«, tako piše prof. Trinko, »bi rekel, da je v Čedadu vse slovensko. Vse, kar hribo rodijo za prodaj, vse pride na čedadski trg. Ob takih dneh prevladuje slovenščina in se precej glasno razlega po starih, ozkih čedadskih ulicah; istotako po prodajalnicah in gostilnicah, česar še omenjati ni treba. Naši Slovenci sploh ne marajo govoriti preokorne furlanščine, zato pa mora vsak čedadski trgovec skrbeti, da ljudstvu ustreže le slovenski.« Iz Čedada v Videm je približno 15 kilometrov. — Videm steje 50.000 prebivalcev in je glavno mesto pokrajine Videm. Mesto je obzidano. V Vidmu je imel italijanski vojskovodja Kadorna svoj glavni stan odkoder je sedaj moral pobrati svoja sila in kopita. Naša armada prodira sedaj proti Vidmu od treh strani. Morda bo Videm, še predno bodo čitatelji dobili »Gospodarja« v roke, prešel v našo posest.

Slovenski Gospodar in Tiskovni dom.

Slovenski Gospodar je obhajal svojo petdesetletnico. Vseh 50 let je bil tesno združen s Katol. tisk. društvom, oziroma Tiskarno Sv. Cirila, tiskarna ga je pravzaprav spravila na noge. Naš list se je v prvih desetletjih boril z velikimi težavami. Nasprotovalo mu je vse, kar je bilo nemškutarsko in nemško. Pregarjali in tožili so ga, delali mu vse mogoče težave, da bi ga zatrl. Le Cirilovi tiskarni se ima zahvaliti, da je mogel prenesti vse te težave. Zato pa je dolžnost Slovenskega Gospodarja, da letos ob svoji petdesetletnici Cirilovi tiskarni povrne izkazane dobrote, kolikor pač more.

Čenjeni naročniki! Vi ste vzrasli s Slov. Gospodarjem. Le njemu se imate zahvaliti, da ste ostali narodni, da ste napredovali, se izobrazili. Naš list Vas je vztrajno učil in neustrašeno bodril. Poleg tega je delal vedno le za kmetski stan. Kolikokrat Vas je učil umnega gospodarstva, razumne živinoreje! Učil Vas je saditi in obdelovati vinograde: kratko gojil je vse panoge gospodarstva. Čitatelji! Pomislite, koliko dobrega Vam je storil Slov. Gospodar ravno zdaj v tej grozni vojski! Skrbno je zasledoval odloke različnih oblasti, ki so bili naperjeni v Vašo škodo, ter pisal proti takemu postopanju. Naš list je najodločneje branil kmetsko ljudstvo, se potegoval za zboljšanje cen poljskih pridelkov in živine in brezobzirno bičal vsak poskus odškodovanja kmetskega ljudstva. Čitatelji! Naš list Vas je o vsem, kar je bilo potrebno in koristno za Vas, pravočasno obvestil, da niste trpeli skode! Zato pa velja Slovenski Gospodar tudi za najboljši slovenski kmetski list.

Naročniki! Vprašajte se zdaj; ali Vam ni ravno Slov. Gospodar s svojim podukom in svojim natančnim in vestnim poročanjem pripomogel do marsiktere kronice, katere bi drugače ne bili deležni? Da gotovo! Zato pa stopa danes uredništvo zaupljivo pred Vas s prošnjo:

Čitatelji! Žrtvujte vsak po svoji moči za Tiskovni dom v Mariboru, da si Cirilova tiskarna, ta velika dobrotnica Slov. Gospodarja, postavi nov dom, kjer bo zopet mogla uspešno delati za naše slovensko ljudstvo! 33.000 naročnikov stejemo. Ako vsak naročnik da le 2 kroni za Tiskovni dom, bi to znašalo že lepo svoto. A mi upamo, da bodo mnogi darovali še več, veliko več! Naročniki! Prepričani smo, če bi bi se uredništvo oglasilo pri Vas, bi mu gotovo dobro postregli kot svojemu